

Forgóeszközgazdálkodás

Forgóeszközgazdálkodás

A forgóeszközök közé a következő eszközök sorolhatók:

- anyagok
  - befejezetlen termelés és félkész termékek
  - késztermékkészlet
  - vásárolt áru
  - vevőkkel szembeni követelések
  - pénzeszközök
-
- A forgóeszközök szerkezetének legfontosabb mutatói a készletek és a pénzügyi eszközök aránya, ill. az anyagkészletek a befejezetlen termelés és az árukészletek aránya.
  - A forgóeszközök szerkezetének megtervezése meghatározó, mert ez hatással van a vállalatba befektetett tőkeszükségletre, a forgóeszközökben ténylegesen forgó, vagy éppen pihenő pénz nagysága az a forgótőke hatékonysága.
-

Forgóeszközgazdálkodás

- A forgóeszköz lekötési mutató:
$$= \frac{\text{Forgóeszközök átlagos álmánya}}{\text{Termelési érték}}$$
- A forgóeszköz kihasználási mutató
$$= \frac{\text{Termelési érték}}{\text{Forgóeszközök átlagos állománya}}$$
- A forgóeszköz igényességet a forgóeszköz lekötési mutató lenne hivatott kifejezni. A forgóeszköz igényességet alapvetően igen sok tényező befolyásolja.
- **Anyagkészletek nagysága** az anyagok megrendelési és szállítási feltételeitől is függ. Hosszú szállítási határidők, ütemtelen szállítások mellett a felhasználónak nagyobb termelési készletre van szüksége. Folyamatos szállítások, raktárról történő ellátások esetén az alacsony átlagkészlet is biztosíthatja, melynek legfejlettebb megoldása a Just In Time anyagellátás.
- A **befejezetlen termelésben**, a félkész termékekben lekötött forgóeszköz készlet nagysága elsősorban a gyártási átfutási idejétől függ, valamint a sorozatnagyságtól.

Forgóeszközgazdálkodás

- A késztermékek készlete folyamatos kiszállítással minimalizálható. A forgási sebesség, amit a forgóeszköz időegység alatt megtett fordulatainak számával, vagy a körforgás időtartamával mérnek.

$$s = \frac{\acute{A}}{Fe}$$

$$n = \frac{Fe * 365}{\acute{A}}$$

- ahol: s: fordulatok száma; $\acute{A}$: éves érbevétel; Fe: éves átlagos forgóeszköz állomány; n: forgási napok száma.
-

Forgóeszközgazdálkodás

- A termelés és a forgalom zavartalan biztosításához szükséges forgóeszköz mennyiségét a termelés, illetve a forgalom mérete és a forgóeszközök forgási sebessége határozza meg.
- **A relatív forgóeszköz meghatározás:**

$$F_r = \frac{Fe_0}{\dot{A}_0} * \dot{A}_1 - Fe_1$$

- Ahol: F_r : a forgóeszköz állomány változásának relatív mértéke; Fe_0 : bázis időszaki forgóeszköz állomány; $\dot{A}_1$: vizsgált időszak árbevétele; $\dot{A}_0$: bázis időszaki árbevétel; Fe_1 : vizsgált időszaki forgóeszköz állomány.
- Ha a számítás eredménye pozitív előjelű, akkor relatív forgóeszköz csökkenésről van szó, ha negatív, akkor relatív forgóeszköz növekedésről beszélünk. Ha a $F=0$, akkor a termelés forgóeszköz igénye változatlan.

Forgóeszközgazdálkodás

- A termelés alapkövetelménye, hogy *az árbevétel növekedésének az üteme nagyobb legyen, mint a forgóeszköz állomány növekedésének az üteme*. A forgóeszköz forgási sebességének a növelésével a gazdálkodás a színvonalának emelését lehet elérni.
- A forgási sebesség mutatója (n) nem más, mint **a körforgásba fokozatosan belépő eszközöknek az értékükkel súlyozott, átlagos megtérülési ideje**.
- Az anyagkészletben lekötött forgóeszközök nagysága két tényezőtől függ:
  - a készletezés átlagos időtartamától
  - az időegységre jutó anyagfelhasználás értékétől.

Forgóeszközgazdálkodás

A befejezetlen termelésben lekötött forgóeszközök nagysága függ:

- a termék önköltségétől ($\ddot{O}$)
- a napi átlagos termékkibocsátástól (Q_n)
- a gyártási ciklus átfutási idejétől (T_{gy})
- ráfordítás növekedési tényezőtől (ε)

Képletben, a befejezetlen termelésben lekötött eszközök átlagos értéke:

$$F_b = Q_n * \ddot{O} * T_{gy} * \varepsilon$$

Forgóeszközgazdálkodás

A készárak értékesítési ideje a termelési folyamat befejezésétől az árbevétel realizálásáig tart. A készáru készletben lekötött forgóeszközök nagysága függ

- ❑ a termék önköltségétől ($\ddot{O}$)
- ❑ a napi átlagos termékkibocsátástól (Q_n)
- ❑ az árukészlet átlagos tárolási idejétől (t_r)

$$F_k = Q_n * \ddot{O} * t_r$$

Forgóeszközgazdálkodás

- Az **átlagos napi felhasználás** az egy napra jutó anyagfelhasználás matematikai átlaga természetes mértékegységekben:

$$f_{napi} = \frac{\sum_{i=1}^n f_i}{t_n}$$

- Ahol: f_{napi} : átlagos napi felhasználás; f_i : egyes felhasználások mennyisége; t_n : időszak napjainak száma.
-

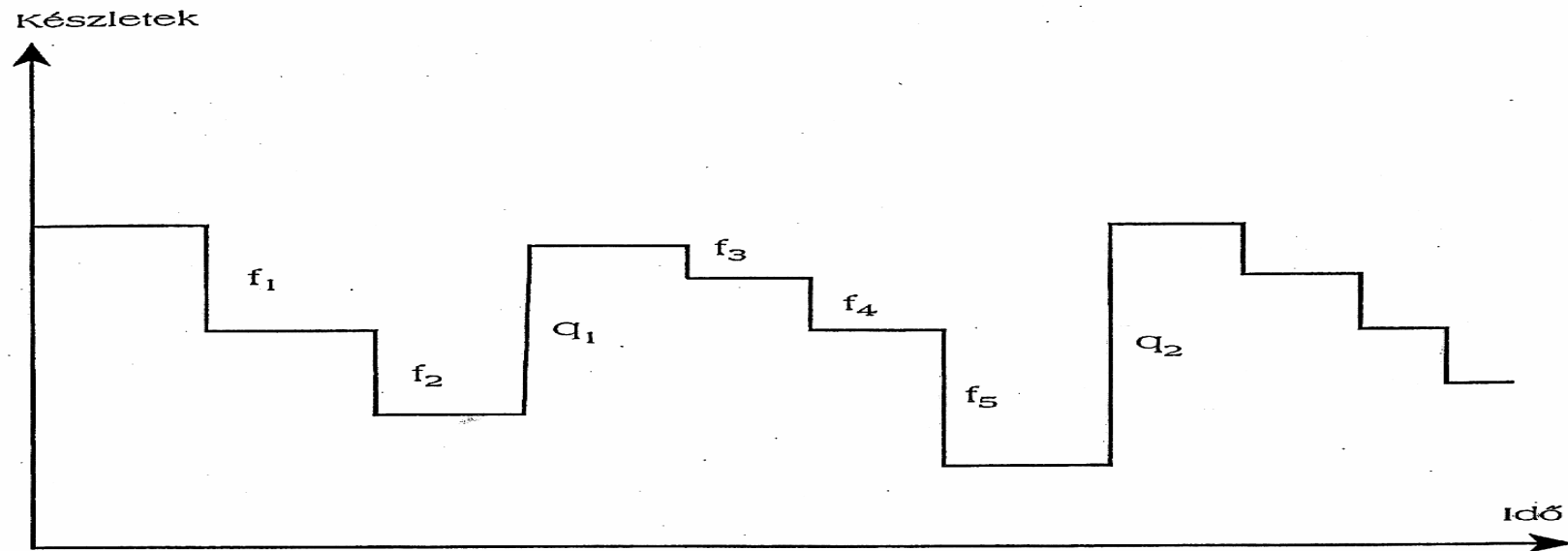

Forgóeszközgazdálkodás

- **Az átlagos készlet-utánpótlási idő** a két egymást követő beérkezések között eltelt naptári időnek a beérkezett mennyiségekkel súlyozott átlaga:

$$t_{\text{átl}} = \frac{\sum (q_i * t_i)}{\sum q_i}$$

Forgóeszközgazdálkodás

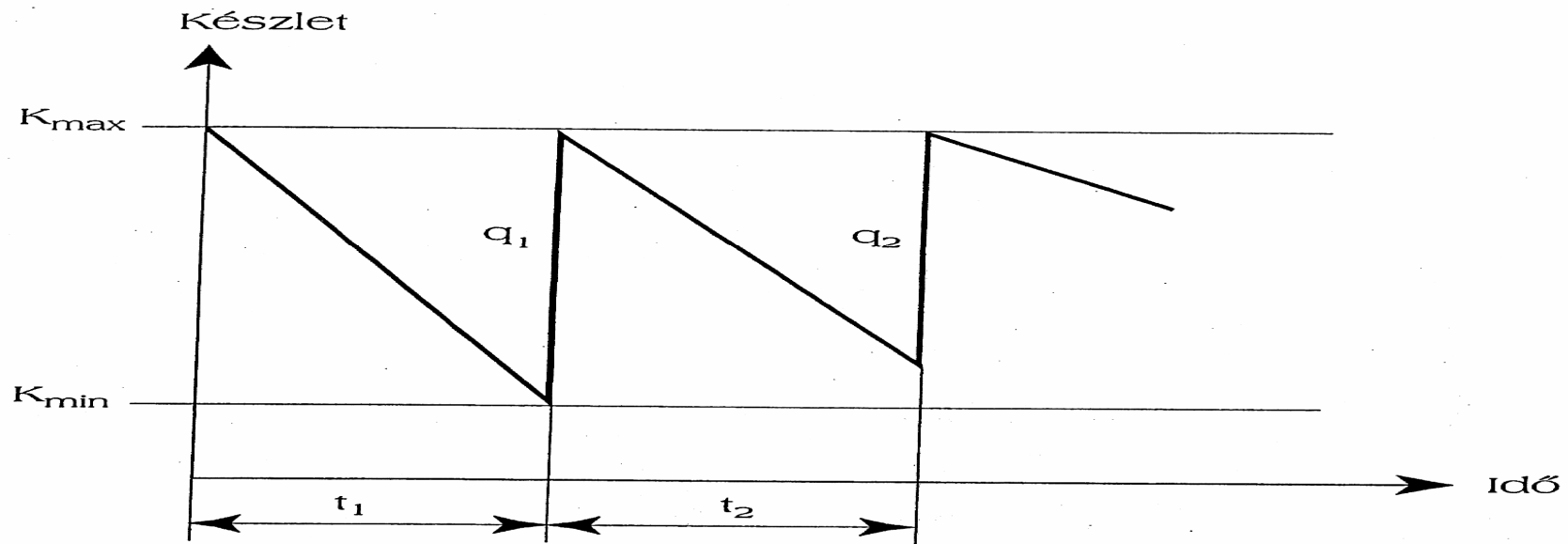

f_i : felhasználások (raktári kivitelezések)
 q_i : készlet feltöltés (raktári bevételezések)

Kadocsa György –Francsovcics Anna:
Vállalati gazdaságtan
AMICUS Kiadó 2005.

24. ábra
Készletek időbeli alakulása

Forgóeszközgazdálkodás

$K_{\max}$: maximális készlet
 $K_{\min}$: minimális készlet
 q_1, q_2 : egyszerre beérkezett mennyiség
 t_1, t_2 : készlet utánpótlási idő

Kadocsa György –Francsovcics Anna:
Vállalati gazdaságtan
AMICUS Kiadó 2005.

25. ábra
Készlet számítási alapok

Forgóeszközgazdálkodás

- **Az anyagbeszerzések átfutási ideje** a rendelés feladásától a beérkezésig eltelt idő, beleértve a szállítás, raktározás, adminisztrációhoz szükséges átfutási időt is.
- **A folyó készlet** a termelés, illetve felhasználás folyamatos anyagellátását fedező mennyiség, feltételezve egy adott időszakra az egyenletes átlagos napi felhasználást.

$$K_f = f_{napi} * t_n$$

Forgóeszközgazdálkodás

- A **minimális készlet** a szállítási lemaradásokból adódó esetleges anyaghiányok megelőzését, a termelés biztonságának növelését szolgálja.

$$\Delta t_{\text{átl}} = \frac{\sum q_i / t_i - t_{\text{átl}}}{\sum q_i}$$

$$K_{\text{min}} = \Delta t_{\text{átl}} * f_{\text{napi}}$$

Forgóeszközgazdálkodás

- A **biztonsági készlet** a fent említett minimális készlet felül további tartalékot jelent a termelés zavartalan folytatásához. A készlettartás tőkelekötést jelent, és készletezési költséget.
- A **maximális készlet** meghatározása a forgóeszköz finanszírozási megfontolásokból szükséges:

$$K_{\max} = K_{\min} + K_f$$

- **Átlagos készlet nagysága:**

$$K_{\text{átl}} = K_{\min} + \frac{1}{2} K_f$$

Munkaerőgazdálkodás

Munkaerőgazdálkodás

Kadocsa György –Francsovcics Anna:
Vállalati gazdaságtan
AMICUS Kiadó 2005.

MUNKAERŐ

EMBERI ERŐFORRÁS

kiválasztás
képzés, továbbképzés
átképzés, áthelyezés
elbocsátás
karriertervezés
jövedelem gazdálkodás
bérezés, ösztönzés

TERMELÉSI ERŐFORRÁS

szükséglettervezés:

- munkafeladat, terhelés
- üzemeltetés
- bázis alapú
- funkcióelemzés

kihasználás:

termelékenység, hatékonyság

$$\frac{A}{L} = \frac{TE}{L} * \frac{A}{TE}$$

elemzés:

- munkanapfelvétel
- munkanap fényképezés
- munkaidő mérés

termelékenység növelés:

- extenzív
- intenzív
- munkamódszer

Munkaerőgazdálkodás

- A **munkaerő** a termelési folyamatban résztvevő embert, aki szellemi, fizikai képességeinek felhasználásával munkát végez.
  - Az iparvállalat **termelőfolyamat munkaerő szükségletét** alapvetően a gyártás és a vállalat jellege, karakterisztikája határozza meg. A profil, a termékek köre és bonyolultsága elsősorban a szükséges létszámmra, szakmai összetételre és nagyságrendjére van hatással.
-

Munkaerőgazdálkodás

A munkaerő szükséglet megállapítása:

- az időszaki termelés alapján normák, normatívák felhasználásával számítják a szükséges létszámot.
  - a vállalati és piaci karakterisztika ismeretében az adott gyártási kapacitások működtetéséhez szükséges munkaerő állományt határozzák meg.
  - speciális munkaerő struktúratervezés funkcióelemzéssel.
-

Munkaerőgazdálkodás

- Az **időnorma** a munkafeladat elvégzéséhez szükséges idő. Alkalmazása ott célszerű, ahol a munkavégzés módszerét, intenzitását a technológia egyértelműen meghatározza.
  - A **teljesítménynorma** adott idő alatt elvégzendő munka mennyiségét határozza meg. Ha a tevékenység tartalma határozott, és emellett a munkát végző dolgozó személyes adottságaitól nagymértékben függ a termelés tényleges teljesítménye.
  - A **létszámnorma** adott feladat elvégzéséhez szükséges létszámot határozza meg.
  - A normák kidolgozhatók:
    - adott munkafeladatra
    - munkakörre
    - több munkafeladatot ellátó csoportra.
-

Munkaerőgazdálkodás

- A gyártási feladatokból adódó terhelés normaidő szükségletének a munka tényleges elvégzéséhez szükséges időhöz viszonyított aránya a dolgozók **átlagos teljesítményszázaléka**:

$$telj\%_{\text{átl}} = \frac{\sum t_n}{\sum t'}$$

t' : tényleges időráfordítás; t_n : normaidő

- **A létszámszükséglet adott időszakra:**

$$L = \frac{T}{I_{pr} * telj\%_{\text{átl}}}$$

- T: az időszak terhelése; I_{pr} : produktív időalap

Munkaerőgazdálkodás

A munkaidőalap összetevői:

- törvényes munkanapok száma
- fizetett szabadság
- átlagosan felmerülő betegállomány
- egész- és törtnapi kieső idők
- munkaidőn belüli veszteségidők
- túlmunka mértéke

A túlterhelés megoldásai:

- a tervezett teljesítményszázalék növelése
  - túlmunka igénybevétele
  - kooperációs kihelyezés
-

Munkaerőgazdálkodás

- *A megelőző időszak bázisán alapuló létszámtervezés*, amely a tervidőszak termelési és hatékonysági célkitűzéseinek figyelembevételével módosítja a bázis időszak munkaerő mennyiségét és struktúráját.
  - Újszerű speciális célok és igények kielégítéséhez szükséges munkaerő struktúra meghatározásának célszerű módszere a **funkcióelemzésen alapuló létszámtervezés**:
    - ❑ beruházások kivitelezése
    - ❑ új termelő egységek működtetésének megszervezése
    - ❑ vállalati rekonstrukció
    - ❑ új tervező, szervező, fejlesztő tevékenységet ellátó szervezetek
    - ❑ vállalat átszervezése, munkaerő átcsoportosítás.
-

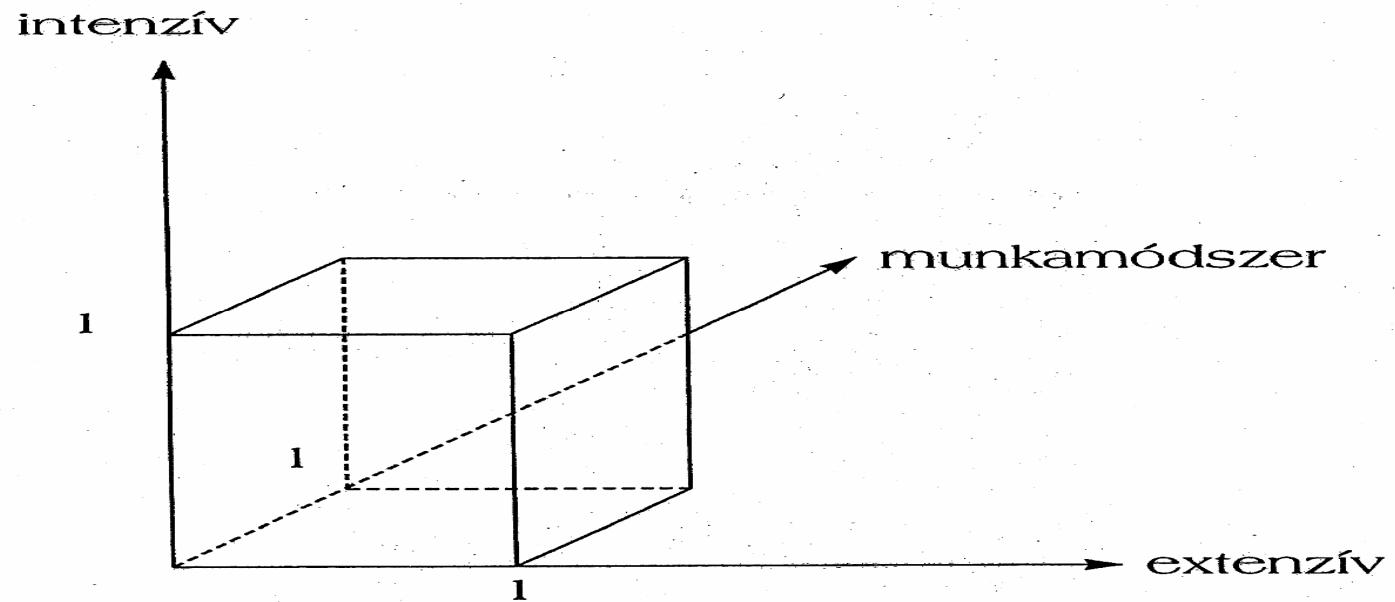

Munkaerőgazdálkodás

- A munkaerő hatékony felhasználásának alapja, hogy a megtervezett és az előkészített munkafeladatokat a dolgozók a munkarend szerint meghatározott időalap alatt, folyamatosan végezzék.
  - A veszteségidők rontják a munkaidő és a munkaerő kihasználtságát, a munka termelékenységét. A munkaidőben végzett tevékenységeket két csoportra osztjuk:
    - norma szerinti tevékenységek
    - veszteségidők
  - A *norma szerinti tevékenységek* technológia által előírt követelményben benne foglalt **normaidő elemek** a következők:
    - **előkészületi és befejezési idő**
    - **darabidő**: alapidő, kiszolgálási idő, pihenési idő, személyes szükségleti idő.
-

Munkaerőgazdálkodás

Kadocsa György –Francsovcics Anna:
Vállalati gazdaságtan
AMICUS Kiadó 2005.

26. ábra
A termelékenység növelésének útja

Munkaerőgazdálkodás

- **Az extenzív út** a hasznos munkaidőalap növelését jelenti.
  - **Az intenzív út** a munkavégzés szellemi és fizikai intenzitásának növelésére irányul.
  - A **munkamódszerek fejlesztése** részben technológiai, szervezési lehetőségekre épül.
  - A három tényező egymásra épül, hatásuk szorzatként jelenik meg. A korszerű színvonal 100%. A munkaerő továbbképzés a fejlesztés egyik kulcsa.
-

Munkaerőgazdálkodás

- A vállalat számára a munkaerőnek, mint termelési tényezőnek az igénybevétele, felhasználása ellenértékeként kifizetett ráfordítás a munkabér és egyéb, ehhez kapcsolódó költségek.
  - A dolgozó *összes keresetének* elemei:
    - törzsbér
    - bérpótlék
    - kiegészítő fizetés
    - prémium, jutalom
    - egyéb kifizetés
-

Munkaerőgazdálkodás

A bérformák a következő ismérvek szerint csoportosíthatók:

- ❑ egyenes időbér
  - ❑ teljesítményhez kötött időbér
  - ❑ prémiumos időbér
  - ❑ egyenes darabbér
  - ❑ degresszív darabbér
-
- A **személyi béren alapuló teljesítménybér** besoroláson alapuló bérforma. Az utalványozott normaóra és a tényleges ráfordítás arányától függően változik a tényleges bér.
  - A **csoportbér** esetén több munkás közös teljesítménye alapján számítják ki a bért.
-